

A HÍD IRODALMI DÍJ ÉS A FORUM KÉPZŐMŰVÉSZETI DÍJ ÁTADÁSÁNAK DOKUMENTUMAI

(1997. május 23.)

HÍD IRODALMI DÍJ

JEGYZŐKÖNYV

a Híd-díj bírálóbizottságának 1997. május 7-én tartott üléséről

A Híd Irodalmi Díj bírálóbizottsága – Böndör Pál, Gerold László (elnök), Jung Károly, Toldi Éva és Tolnai Ottó – áttekintette a vajdasági írók 1996-ban megjelent könyveit, majd egyhangú döntéssel az 1996. évi Híd Irodalmi Díjat megosztott formában:

Németh István HÁZIOLTÁR

és

Danyi Magdolna PALICSI VERSEK

című könyvének ítélte oda.

A zsűri úgy találja, hogy a jugoszláviai magyar irodalom két reprezentatív műfajának: a szépprózának és a költészetnek egy-egy kiemelkedő alkotását díjazva hívja fel a figyelmet a Házioltárban világunkat magas irodalmi színvonalon felmutató miniatűr remekmű értékeire, illetve a Palicsi versekben megnyilatkozó, költészetünkben új minőségigényt bejelentő versbeszédre és szenzibilitásra.

Németh István *Házioltár* című kötete, alcíme szerint „szerelmes krónika”, mélyen, emberien meleg hangú és ugyanakkor dokumentumszerű tárgyiassággal hitelesített könyv – irodalmunk egyik legszebben megírt műve.

A *Házioltár* családi krónika, melyet az író kötetében két leltár közé illeszt, a *Nyitányban* család- és falubelijeit veszi jegyzékbe azzal az ürüggyel, hogy emlékei között, az őt útnak indító környezetben megfelelő nevű novellahősöket keressen. A *Záradékban* pedig egy kovácsműhelyben készült leltár olvasható, melyben falról falig haladva mutatja be az író a szerszámokat. A két leltár között öt dokumentumnovella van, *Őt profán ének* szól a család tagjairól, a Nenáról, a Keresztanyáról, az Öregapáról meg a Kisöregapáról, ahogy a család nevezte és számon tartja őket, illetve a szerző szüleinél. Mint egy oltárképen láthatók együtt a családi „szentek”, akik nemcsak az író családjának emlékét, múltját őrzik, jelentik, hanem egy életformáét is, a kishegyesi (közép-bácskai) világét. Amellett, hogy míves irodalom, kétségtelenül jelképértékű Németh István krónikája, ahogy jelképesnek tekinthető a kötet jelzett szerkezeti íve is, amely az emberektől a puszta tárgyakig fut olyképpen, hogy ez utóbbiak – mindegyik szerszám, tárgy él! – nemcsak az ábrázolt világ, a családi múlt, díszlet kellékeiként kapnak indokolt helyet a könyv szerkezetében, hanem – mint sírkertjeinkben a keresztek – az elmúlást is példázzák. Azt az örök igazságot, hogy az emberek emlékét, bár ki tudja meddig, a tárgyak őrzik, majd azok sem.

A családjáról az emlékek dokumentumhitelességével író Németh István egyszerre belülről, családtagként s kívülről, mesélőként láttatja novelláinak szereplőit és világát. Hol áhítattal ír, a tisztelet hangján, hol reflexióit közli, enyhe ironikus hangot szólaltatva meg. Ily módon szereplője is, szemlélője is saját családjá, környezete egykori valóságának, azoknak az életsorsoknak és annak az életmódnak, amely az utóbbi fél évszázadban Bácska egy részében honos volt. Ezért mondhatjuk, hogy a *Házioltár* (a szerző opusának csúcsteljesítménye) családi krónika is, és több is egy család krónikájánál, több a családi emlékek, az ősök előtti tisztelgésnél. Egyszerre múlt, sőt történelem, de jelen is, abban a formában, ahogy a család az emberben, az író Németh Istvánban folytatódik, él tovább.

A költészetben az idő és a hely, bár megkerülhetetlen tényezők, ritkán válnak főszereplőkké, ha viszont igen, akkor ennek nyomós oka kell hogy legyen. Mint Danyi Magdolna sorrendben harmadik verseskönyvében, a *Palicsi versekben*, melynek szinte minden darabja a kilencvenes évek terméke, és zömmel palicsi keletkezésű. És éppen azáltal, hogy ezek a versek palicsiak és a kilencvenes években keletkeztek, lesznek, lehetnek a lét egy pillanatában és pontján hiteles érzelmi-gondolati dokumentumok, a költő magába és a világba nézésének verssé formált bizonyítékai.

A kötet első versének, az *Istenkereső*nek első sora – „Magadba nézz, ha szólít” . . . – teremti meg azt az alaphelyzetet, amely a *Palicsi versek* minden költeményét kiváltja, s amely a kötettel való ismerkedés legelső pillanatában kialakítja az olvasóval való kommunikálás nélkülözhetetlen alapját is. És hogy a magába és a világba néző költői-emberi alaphelyzetet lényegében a létezés időhöz és helyhez kötődő drámaisága jellemzi, arra a költemények mélyén húzódó, az élmény lényegét nyújtó vágy és kétség elválaszthatatlan összefonódása mutat. Ez a két fogalom – vágy és kétség – ad múltat–jelent–jövőt összekötő emberi tartalmat Danyi Magdolna verseinek. Azoknak a verseknek, amelyek a szép, kellemes múltnak – ahogy a kötet képanyaga, az egykori, a boldog Palicsot idéző fotók tanúsítják – és a „balkáni elmebaj”-nak nevezett jelennek – ahogy ezt a friss élményszilánkok okozta lelki sebek bizonyítják – drámai töltetű pólusai között feszülve példázzák írójuk emberi, kortársi szenvedéseit és tisztánlátását, fájdalmát és felismeréseit. A mély drámaiság szülte költemények érző és gondolkodó ember megnyilatkozásai, melyekből, bár a mesélés igényével készült, tényközlő megszólalás hangjára ismerni, a legszemélyesebben megszólaló költészet sugárzik, s melyek líránk mostanság nemegyszer zavaros hangú kórusából egy új költői versbeszéd biztató minőségét mutatják meg.

GEROLD László

Ha a mind hangosabb hírnévnek örvendő szülőfalum – ez idő szerint még csak Bácsország közepe, de lesz még a világ közepe is, Isten engem úgy segítjen! –, szóval ha szülőfalum térképe fölél hajolok, s képzeletben végigsétálok a Fekete vagy a Sárga csikó utcáján, az Első numerán, a Szőlősoron, a Régi posta utcán, a Fekete zsidó asszony vagy a Cigány Szilvi utcáján, a Honvéd- vagy a Bölősoron, s e szívet emelő sétáimon itt-ott átbálgatok a Barának, Bácsérnek vagy legközönségesebben csak Krivajnak nevezett folyócska valamelyik hídján, eszembe jutnak a nagyvilág híres utcái és folyói, például a Rákóczi út vagy a Stradun, a Tisza vagy az Olt, a hidak közül a Lánchíd, a magas ívelésű mostari híd, Andrić legendás ćuprija, a hortobágyi kilenclukú, vagy ennek méltó kisöccse, a mi pusztuló Aranka-hidunk. Követve tehát e kanyargó erecske, a Krivaj lassú folyását, onnantól ahol belép a falum határába, s egészen addig, ahol ezt elhagyja, huszonegy hidat számlálok meg, terebélyes, zömök kőhidakat, közúti hidakat s keskeny gyaloghidakat. S ezekhez ha még hozzáadom azokat is, amelyek nem a folyócskát ívelik át, de ettől függetlenül azért még tekintélyes hidak, aluljárók, felüljárók, mint például a Fekete híd vagy a Nagyhid, számuk kevés híján eléri a harmincat. Ezek szerint Kishegyest büszkén nevezhetjük a hidak fészke. Földjeim mintha mást se csináltak volna az elmúlt századokban, csak építették maguknak a hidakat. Persze ezek a hidak

jószérivel csak hidacsok, nem állíthatók Széchenyi vagy Mehmed pasa Sokolovičé mellé, ó, dehogya is említhetők ezek az én rozoga, önmagukból valamit is alig megmutató, semmis kis hídjaim egy napon a tengerszorosokat s az erős sodrású, széles folyókat átívelő hidakkal, hitem szerint mégis ugyanaz a dolguk és a szerepük, mint világhíres testvéreiké. Megkönnyítik mindnyájunk számára, hogy az egyik partról átjussunk a másikra. Néha az az érzésem, vagy inkább sejtésem, hogy mi, firkászok, írófélék a hídverők leszármazottai vagyunk. Már csak ezért is hálával tartozunk a hidaknak és a hídepítőik emlékének. Hálával a legegyszerűbb gyaloghidacska megalkotójának is. Jómagam pedig köszönettel tartozom mindazoknak, akik a Híd-díjjal kitüntetett könyvem megjelenését valami módon segítették, a bírálóbizottságnak, mert a *Házioltárt* erre a magas díjra érdemesítette, és nem utolsósorban az Olvasónak, aki a könyvet elfogadta.

1997. V. 23-án

NÉMETH István

Amikor a Híd-díj bírálóbizottságának elnöke döntésük meghozatala után felhívtott, s közölte velem, hogy megkaptam a Híd-díjat, az első örömteli mondatom az volt: Örülök, hogy olyan írók döntöttek így, akiket becsülök, s akiket a barátaimnak mondhatok. S jóllehet szeretünk „egyedül” díjazottak lenni, mégis külön öröm számomra, hogy Németh Istvánnal együtt kaptam meg a díjat, azzal a Németh Istvánnal, akinek az írásaiban megmutatkozó tiszta emberségét mindig is nagyra becsültem. Külön hangsúlyoztam már azt is, nagyon fontos a számomra, hogy a bírálóbizottságban három költő volt, három különböző költőegység, akiktől díjazva lenni külön öröm, hiszen mi költők tudjuk igazán, mennyire szigorúak tudunk lenni egymás iránt, megkövetelve egymástól, hogy valóban azok legyünk, aminek arab nyelven nevezik a költőt: *tudók*.

Mint a *Palicsi versek* díjazott kötet költőjének most bizonyára arról kellene szólnom, hogyan gondolkodom a költészetéről, a magam költői szemléletéről. Nem tudom, lesz-e terem erre, minthogy, ha néhány mondatban is, de általánosabb, meggyőződés szerint mindannyiunk, írók és nem írók számára egyaránt fontos gondolattal szeretném köszönő beszédem kezdeni. Egy idézettel, egy magyarországi cigány festőművész mondatával, aki a Budapesten megrendezett Cigány világkultúra hete alkalmából a riporter kérdésére így válaszolt: „Olyan időket élünk, amikor rettenetesen fontos, hogy meg tudjuk őrizni emberi méltóságunkat.” Mondatát úgy jegyeztem fel, mint a magamét. S nagyon-nagyon leegyszerűsítve a versről s a versírásról vallott elgondolásaimat, tény, hogy a jó vers, a jó irodalom s egyáltalán a művészet, mindig is erre törekedett: felmutatni a művészi formában az érző és gondolkodó, az etikus

embert, a homo sapienst, aki akkor is hatással lehet a történelemre, a determináltságra ítéltettség legkülönbözőbb s legfájdalmasabb realitáisi közepete is, ha a maga személyiségével, s esetünkben, a költészetével, már nem is *alakítja* a történelmet. Fiatalkori verseimtől kezdve mindig ugyanarra törekedtem: úgy fogalmazni meg létminőségeim, hogy az egyszerre legyen *személyes és személytelen*; pontosabban, a személyes és a „belénk írt közös” (Nádas Péter) között eltüntetni a határokat. Megismételhetetlen egyszerűségében beszélni önmagáról a világban, amelyet együtt, sors- és kortársakként élünk, s ez természetszerűen jelenti azt is, hogy mindig is *értelmezni* kívántam léttapasztalataimat – az én személyes értelmekkel, tudással –, egyéni költői nyelven, a magam költői nyelvén.

A mércéim önmagammal szemben igen magasak, önmagammal elégedett tehát sohasem lehetek, s mégis, itt, mindenki előtt szeretném megköszönni gondolkodó és hívó emberként annak, aki mindent tud rólunk, hogy *vagyok*, hogy elmondhatom magamról, *ember* vagyok, miként Móricz Zsigmond „boldog embere” is elmondhatta önmagáról, s ahogyan Ady Endre hirdette *Ember az embertelenségben* versében; s külön azt, hogy van hivatásom, Nemes Nagy Ágnes időtlen megfogalmazásával, „gyönyörű mesterségem”, amely lehetővé teszi számomra, hogy hihessem, létezésünk nem hiábavaló, hiszen *író emberekként* őrizzük és szolgáljuk a mindig veszélyeztetett *emberit*, az emberi kultúrát.

S végezetül engedjék meg, hogy felolvassak egy rövid részletet *A költőkről és a költészetéről* versemből, egy számomra nagyon fontos részletet. A költőmesterek, Rilke és Nemes Nagy Ágnes költészetének árnyékában sokáig azt hittem, sohasem tudom majd megfogalmazni a magam „angyalát”. Az angyal mindig Isten küldöttként jön a Földre, jelenik meg az ember előtt. Rilke költészetében is, Nemes Nagy Ágnes költészetében is rendkívül fontos és összetett gondolat az „angyal megjelenése” – nem beszélve itt az angyal teológiai értelmezéséről.

Az „én angyalom” éjszaka jelenik meg, a kertben, a Hold fényeként – *és sír*. Fázik és sír. Siratja a gyönyörű, a minden emberi pusztítás ellenére még mindig gyönyörű Földet, s az embert, a homo sapienst, aki nem tud ember lenni, embertársaival együtt *emberi világot* teremteni magának.

„*Egy angyal jár az éji kertben, s nem alhatom.*

A tündöklő holdvilágban, akárha reflektorfényben, jár-kei a csillagtalan ég alatt. – Palástja kékesfehér, palástja-e vagy a két szárnya, s mint egy platánfalevél, oly tagolt. – Arca helyén valami fém, mint egy hatalmas metszett drágakő, mint egy elmaszatolt fagyott könnycsepp. – Megáll

egy tujafa tetején. Csak áll és áll és nézelődik.
 – Rezeg palástja a holdvilágban, palástja-e vagy
 a két szárnya. Megtudnám, ha elszállna. – Rezeg
 a tujafa lombja is. Ragyog a tujafa lombja is. –
 Reszket a fehér jelenés. *Nem is tudom, hogy látom-e.*”

Palics, 1997. május 20.

DANYI Magdolna

FORUM KÉPZŐMŰVÉSZETI DÍJ

JEGYZŐKÖNYV

A Forum Képzőművészeti Díj bírálóbizottsága (Sava Stepanov elnök, Maurits Ferenc és Náray Éva) 1997. május 19-én megtartott ülésén úgy döntött, hogy az 1996. évi Forum Képzőművészeti Díjat Léphaft Pálnak ítéli oda.

Léphaft Pál karikatúráinak felismerhető a stílusa, ami éppúgy tükröződik portréin, mint politikai karikatúráin. Tevékenysége azonban sokkal szélesebb síkon mozog, mint amit eddigi elismerései sejtetnek, hiszen Léphaft amellet, hogy napilapunk és a Napló oldalain rendszeresen pellengérré állítja közéletünk fonákságait, illusztrátorként is jeleskedik, amit az általa illusztrált gyermekkönyvek tanúsítanak. Ez a díj Léphaft Pál művészi sokoldalúságára kívánja felhívni a figyelmet.

Kedves jelenlevők, most pedig egy meglepetés.

Egyenes adásban bekapcsolódunk a Telepi Rádió műsorába. Jajvidékről, a Fórumban Nemzetek Palotájának díszterméből jelentkezünk, ahol – a jelek-ből ítélve – valami rendkívüli történik.

Halló, trójai faló című kém- és hírszolgálati műsorunkba a helyszínről álcázott munkatársunk, Heinnermann Péter jelentkezik. Magyar hangja: Keszég Károly.*

Kedves Hallgatóink, néhány perccel ezelőtt ért véget az évszázad művelődési eseménye, a Híd- és a Fő-rum-puncs-díj kiosztása. Mivel a zsűri precedens értékű döntéseket hozott, az újításról első kézből értesítjük Önöket.

Szem előtt tartva, hogy az utóbbi időben több ízben is olyan vádak hangzottak el, hogy a Híd-díj egy nemzetelen, kommunista ideológia hagyományait őrzi,

* Keszég Károly újságírónak, a Napló c. hetilap főszerkesztőjének ez volt az utolsó fellépése. 1997. május 26-án elhunyt.

a szervezők úgy döntöttek, hogy nemzeti szint adnak az elismerésnek. Így a jövő évtől kezdve a Híd-díjat a kilenclyukú híd díjának fogják nevezni. Ezzel egyrészt arra utalnak, hogy az elismerés nem a drinai hídról, hanem a magyar betyárvilágból ismert kilenclyukú építményről kapta a nevét. Másrészt jelzik, hogy ismét betyárvilágban él a magyar. Végül: a kilenc lyukkal aktív szerepet vállalnak nemzeti megmaradásunk stratégiájának kijelölésében is.

A minap megtartott szabadkai értelmiségi csúcs résztvevői ugyanis utólag közfelkiáltással elfogadták azt a megállapítást, hogy nemzeti megmaradásunk stratégiájának központi kategóriája: *a lyuk*. Illetve: hogy a veszélyeztetett bánati szórványmagyarság számára is érthető legyen: a luk.

A következő hetekben, hónapokban a bizottságoknak és albizottságoknak csupán az lesz a feladatuk, hogy definiálják a luk fogalmát, mivel értelmiségünk a luk megnevezés alatt mást-mást ért.

Egyesek számára a luk az az emberi testrészt, amely átellenben van a fejtől, és a megmaradás szempontjából jóval fontosabb is. Szerintük az okoskodás helyett a lyukaskodás szavatolhatná csak a magyarság jövőjét.

Mások a luk alatt azt a földre vájt furatot értik, amelybe a vajdasági magyar értelmiség bátran elbújhat, amíg elvonul felette a történelem vihara.

Ismét mások luknak nevezik azt a homokba fúrt üreget, amelybe magyar fejüket dughatják, ha szorul a kapca.

Az észak-bácskaiak számára a luk az a gödör, amelybe az újvidéki magyar intézményeket kellene belesöpörni.

A székvárosiak számára a luk az a feneketlen tó, amelynek fenekén a vidéki értelmiség hóbörög.

A tömbmagyarság számára a luk az a tömegsír, amely csak a szórványmagyarságot várja.

A szórványmagyarság számára a luk az a fekete folt, amely nemzettudatukat homályosítja el.

A vajdasági magyar pártok számára a luk az, amit a magyar érdekeket képviselve egymás hasába beszélnek.

A Telepi Rádió különkiadásának végén még hadd mondjuk el, hogy félhivatalos értesülések szerint megmaradásunk végett Vajdaságban hamarosan megalakul az ideiglenes Magyar Nemzési Tanács. Úgy tudni, hogy ez a testület véglegesíti majd a vajdasági magyarság zászlajának és himnuszának a tervét is.

Ezek szerint a vajdasági magyarság lobogója a trikolór helyett egy nagy luk lesz, amelyet egy lekonyuló árbocon lenget majd a szél.

A himnusz pedig, közkívánatra: a Lukasszuk egymást, gyerekek kezdetű örök piros-fehér-zöld melódia.

KLEMM József